

Invest in Women: Επενδύοντας στην Γυναίκα, Επενδύουμε στη Συνοχή και την Ανάπτυξη.

Συνεντεύξεις της Τζόζη Χριστοδούλου, Επίτροπος ισότητας των φύλων στην Κύπρο, και της Νεφέλη Χατζηιωαννίδου, βουλευτή επικρατείας στην Ελλάδα.

Επιμέλεια: Η ομάδα βοηθών συντακτικής ομάδας ΕΝΘΑ.

Γενικά, η ισότητα των φύλων αποτελεί ένα θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα, αλλά και ένα εγκάρσιο ζήτημα ζωτικής σημασίας, προκειμένου να οικοδομηθεί μια υγιής κοινωνία, να επιτευχθεί έξοδος από τον φαύλο κύκλο της φτώχειας, καθώς και να διασφαλιστεί ποιοτική εκπαίδευση για όλους. Ειδικότερα, η ισότητα των φύλων σημαίνει ότι όλοι είναι ίσοι και ότι οι άνδρες, οι στόχοι και οι συμπεριφορές τους θεωρούνται ισότιμες. Παρόλο που οι άνδρες και οι γυναίκες έχουν βιολογικές διαφορές, πρέπει όλοι να είναι ελεύθεροι να δημιουργούν, να κάνουν τις επιλογές τους και να συμμετέχουν ενεργά με ισότητα στην κοινωνία. Παρά το γεγονός ότι, τις τελευταίες δεκαετίες, σημειώθηκε πρόοδος στη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων, εντούτοις οι γυναίκες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν εμπόδια στην πρόσβαση αξιοπρεπούς εργασίας, στη βασική εκπαίδευση και στην υγειονομική περίθαλψη. Με επακόλουθο, οι γυναίκες γίνονται θύματα βίας και διακρίσεων, αλλά και υποεκπροσώπησης όταν διεξάγονται διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Αναμφισβήτητο, στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η έμφυλη βία παραμένει ανησυχητικά υψηλή, με σχεδόν το 44% των γυναικών να έχουν υποστεί ψυχολογική βία από σύντροφο κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Συνεπώς, κρίνεται απαραίτητη η προώθηση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών και η συνολική διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών.

Με αφορμή την παγκόσμια ημέρα της γυναίκας, στο πλαίσιο της ημερίδας «Invest in woman», είχαμε τη χαρά να ακούσουμε δύο αξιόλογες γυναίκες, την Τζόζη Χριστοδούλου, Επίτροπο ισότητας των φύλων στην Κύπρο και την Νεφέλη Χατζηιωαννίδου, βουλευτή επικρατείας στην Ελλάδα, και δημιουργός της πλατφόρμας «υπέροχες γυναίκες», οι οποίες παρέθεσαν εμπνευσμένες ομιλίες σχετικά με τη θέση της γυναίκας στη σύγχρονη κοινωνία και τη σημασία της ανάδειξής της. Εκτιμούμε ιδιαίτερα την ευγενική σας προσφορά να απαντήσουν σε ορισμένες από τις ερωτήσεις μας και σας ευχαριστούμε θερμά για αυτό.

«έχουμε πρόβλημα όσον αφορά τα θέματα ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών στην Κύπρο»

❖ (1) Θα θέλαμε αρχικά να σας ρωτήσουμε: ποιες είναι οι βασικές προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η χώρα σας, σχετικά με τον ρόλο της γυναίκας στο πλαίσιο κοινωνικών σχημάτων; Θεωρείτε ότι η προστασία είναι πρακτικά σύμφωνη με τις απαιτήσεις σε εθνικό και διεθνές επίπεδο;

Τζόζη Χριστοδούλου:

Αρχικά, είναι σημαντικό να πούμε ότι έχουμε πρόβλημα όσον αφορά τα θέματα ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών στην Κύπρο. Πρέπει να τονιστεί ότι δεν είναι ένα εθνικό θέμα αλλά ένα παγκόσμιο

θέμα. Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα σε πολλές χώρες, σε όλες τις χώρες. Καμιά χώρα δεν έχει φτάσει την ουσιαστική και πλήρη ισότητα. Όμως, αντιμετωπίζουν ίδια προβλήματα σε διαφορετικά επίπεδα. Δηλαδή, διαφέρει η κατάσταση για γυναίκες που κατάγονται από χώρες της περιοχής μας, π.χ. Αίγυπτο, Ιορδανία, Λίβανο, και χώρες της Αφρικής, από την κατάσταση σε χώρες του Ευρωπαϊκού Βορρά, για παράδειγμα Σουηδία, Νορβηγία, και, εννοείται, και Κύπρο. Ωστόσο, το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε στην Κύπρο - η οποία, να σημειώσουμε, κατατάσσεται

Η μεταρρύθμιση του Κυπριακού δικαστηρίου συστήματος

21η από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών - είναι σε σχέση με τον ελεύθερο χρόνο που έχουν οι γυναίκες. Δεν είναι απλά ότι οι γυναίκες δεν έχουν χρόνο. Γιατί δεν έχουν χρόνο είναι το ερώτημα. Διότι, ακόμα δυστυχώς, στερεότυπα, προκαταλήψεις, αντιλήψεις θέλουν τις γυναίκες, στην πλειονότητα τους, να είναι υπεύθυνες για την οικονομία της φροντίδας, όπως ονομάζεται. Την αόρατη εργασία που περιλαμβάνει τη φροντίδα των παιδιών των ηλικιωμένων, των ατόμων με αναπηρία, του σπιτιού, την οικιακή εργασία σε συνδυασμό με το ρόλο τους και ως εργαζόμενες. Άρα, οι γυναίκες πέραν του ότι εργάζονται, φροντίζουν παιδιά και σπίτι, με αποτέλεσμα να μην έχουν χρόνο για τον εαυτό τους και την δική τους προσωπική ανάπτυξη και ανέλιξη. Όμως, για να πάμε ένα βήμα πίσω, ο βασικός λόγος είναι ακριβώς τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις που θέλουν τις γυναίκες να συνεχίσουν να είναι οι φροντιστρίες. Αυτό το βλέπουμε και στο μέγιστο των παιδιών και σήμερα. Να δώσω ένα σύντομο παράδειγμα. Βλέπουμε και σήμερα τα λεγόμενα «gender reveal». Δηλαδή, με το που μείνει μια γυναίκα έγκυος και μάθει το φύλο του παιδιού της, αμέσως το κατηγοριοποιούμε σε συγκεκριμένους ρόλους. Και γιατί το επισημαίνουμε αυτό; Γίνεται το gender reveal, και σπάζουμε μπαλόνια, ροζ ή μπλε, αναλόγως του φύλου του παιδιού, ροζ αν είναι κορίτσι, μπλε αν είναι αγόρι. Γεννιέται το μωρό. Τι βλέπουμε; Χαριτωμένα ρουχαλάκια για κορίτσια, πιο «cool» για αγόρια. Το ίδιο ισχύει και με τα παιχνίδια αργότερα: κουκλίτσες, κουζινούλες, όπλα, μπάλες ποδοσφαίρου. Άρα το μήνυμα που στέλνουμε στα παιδιά μας μεγαλώνοντας, είναι για τα κορίτσια «θα είσαι στο σπίτι, θα φροντίζεις, θα μαγειρεύεις με τα παιχνίδια». Στα αγόρια «θα είσαι έξω, θα είσαι ο θαρραλέος, ο ηγέτης». Ουσιαστικά, μέσω αυτών των διακρίσεων, ανισοτήτων, ασκούμε και πίεση στα αγόρια και αργότερα όταν είναι άντρες. Άρα, λέμε ότι οι γυναίκες εκτελούν ταυτόχρονα πολλαπλούς ρόλους

(multitaskers) ενώ από τους άντρες αναμένεται να έχουν μόνο το ρόλο του εργαζόμενου που θα φέρει το ψωμί στο σπίτι, του επιτυχημένου «ηγέτη». Χωρίς να εννοούμε, βέβαια, ότι δεν υπάρχουν παιδιά που γεννιούνται με συγκεκριμένες ικανότητες. Απλά, πολλές φορές, τις ικανότητες τους τις περιορίζουμε ή τις ενισχύουμε αναλόγως και των παιχνιδιών και των δραστηριοτήτων που τους κατευθύνουμε να κάνουν. Αυτό επιτρέπει στα στερεότυπα να κρατούν τα παιδιά μας πίσω από συγκεκριμένες δεξιότητες και δυνατότητες αφού δεν δοκιμάζονται σε όλα. Έχουμε και το στερεότυπο ότι αν ένα αγοράκι ζητήσει να παίξει με την κούκλα ανησυχούμε για τον σεξουαλικό του προσανατολισμό ενώ ίσως θα έπρεπε να αντιστρέψουμε το αφήγημα και να μιλούμε για πιο ευαίσθητους μπαμπάδες ή αγόρια που αργότερα θα αναλάβουν πρόθυμα το ρόλο του μπαμπά. Μεγαλώνοντας τα παιδιά στη βάση των στερεοτύπων, τα καθοδηγούμε αργότερα και σε συγκεκριμένα επαγγέλματα. Τα πιο κοινωνικά, τα πιο ευαίσθητα, τα πιο ηγετικά, τα πιο τολμηρά, τα πιο τεχνολογικά. Δεν είναι τυχαίο που υπάρχει ο διαχωρισμός των επαγγελματιών, όπου βλέπουμε λιγότερες γυναίκες σε επαγγέλματα της τεχνολογίας, για παράδειγμα, και λιγότερους άντρες στα κοινωνικά θέματα. Καταληκτικά, ναι, το πρόβλημα του χρόνου έχει όλο αυτό το ιστορικό πίσω του. Αλλά υπάρχει η αόρατη κοινωνική πίεση που ασκείται στις γυναίκες και στους άντρες ακριβώς λόγω των στερεοτύπων.

Νεφέλη Χατζηιωαννίδου:

Οι βασικές προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η χώρα μας, σχετικά με το ρόλο της γυναίκας είναι πολλές και παρουσιάζουν σύνθετες διαστάσεις. Η μισθολογική ανισότητα, η χαμηλή εκπροσώπηση των γυναικών σε ηγετικές θέσεις, οι στερεοτυπικές κοινωνικές αντιλήψεις, τα περιστατικά έμφυλης βίας, το δημογραφικό, είναι μόνο κάποιες από αυτές. Στην Ελλάδα, έχουν γίνει πολύ σημαντικά βήματα, με την αναγνώριση της χώρας μας ως μίας από τις 12 χώρες σε όλο τον κόσμο, που έχουν επιτύχει πλήρη νομική ισότητα ανδρών - γυναικών, με την επέκταση της

« Στην Ελλάδα, έχουν γίνει πολύ σημαντικά βήματα, με την αναγνώριση της χώρας μας ως μίας από τις 12 χώρες σε όλο τον κόσμο, που έχουν επιτύχει πλήρη νομική ισότητα ανδρών - γυναικών »

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Ειδικής Άδειας Προστασίας της Μητρότητας από 6 σε 9 μήνες, με την επέκταση ωραρίου παιδικών σταθμών και ενίσχυση ολοήμερων σχολείων, με δωρεάν παροχή νομικής προστασίας σε θύματα ενδοοικογενειακής βίας και την ένταξη των άνεργων γυναικών θυμάτων έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας στο πρόγραμμα απασχόλησης ευπαθών κοινωνικών ομάδων της ΔΥΠΑ, με επιχειρησιακά γραφεία αντιμετώπισης ενδοοικογενειακής βίας στην ΕΛΑΣ, με την κύρωση της σύμβασης 190 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για την εξάλειψη της βίας και παρενόχλησης στο χώρο της εργασίας, με τις αλλαγές των ποινών στον Ποινικό Κώδικα και στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας για τους θύτες, με την εκπόνηση Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ισότητα των Φύλων, με το Εθνικά Προγράμματα Πρόληψης για την Υγεία των γυναικών, κ.α. Όλα τα παραπάνω δείχνουν ότι η χώρα μας κάνει σταθερά βήματα και μπορεί να κάνει ακόμα μεγαλύτερα, ώστε η προστασία των γυναικών να είναι πρακτικά σύμφωνη με τις απαιτήσεις σε εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο.

❖ (2) Εξ αφορμής της διεθνούς ημέρας για την ισότητα των αμοιβών, τονίστηκε μεταξύ άλλων ότι το χάσμα αμοιβών μεταξύ ανδρών και γυναικών ως προς ίσης αξίας εργασία στην Κύπρο ανέρχεται σε ποσοστό 10.4%, για το οποίο κρίθηκε επιτακτική ανάγκη να τερματιστεί άμεσα. Παρόμοιο φαινόμενο διαπιστώνεται και στην Ελλάδα. Σύμφωνα με την δική σας άποψη τι μέτρα μπορούν να ληφθούν προκειμένου να επιτευχθεί ο συγκεκριμένος στόχος;

Τζόζη Χριστοδούλου:

Σίγουρα, αυτό παρατηρείται και στην Ελλάδα αλλά και σε πάρα πολλές χώρες. Ο μέσος όρος του χάσματος είναι 12,7% στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα μέτρα που μπορούν να ληφθούν, πέραν του γεγονότος ότι υπάρχει νομοσχέδιο που αφορά την ίση αμοιβή – διότι προφανώς είναι παράνομο να πληρώνεις διαφορετικά δύο άτομα που εκτελούν εργασία ίσης αξίας – συνοψίζονται σε τρεις δράσεις στις οποίες θα προχωρήσει η κυβέρνηση. Η πρώτη είναι η μεταφορά στο εθνικό δίκαιο της νέας οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

που είναι η μισθολογική διαφάνεια. Δηλαδή, οι εταιρείες θα αναγκάζονται πλέον να έχουν διαφάνεια στους μισθούς και να γνωρίζουν όλοι και όλες πόσο αμείβεται ο/η κάθε υπάλληλος. Την ίδια ώρα, ακούμε συχνά ότι τα «γυναικεία» επαγγέλματα πληρώνονται λιγότερο αφού δεν είναι τόσο δύσκολα όσο τα «ανδρικά» επαγγέλματα, τα οποία απαιτούν ιδιαίτερη μυική δύναμη, για παράδειγμα, γεγονός που βιολογικά είναι αποδεκτό. Εμείς, ως Γραφείο Επιτρόπου Ισότητας των Φύλων, εκείνο που θέλουμε είναι στο πλαίσιο της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών να αναγνωρίζεται αυτή η διαφορετικότητα των γυναικών και ανδρών και να αξιοποιείται καταλλήλως. Άρα το ερώτημα που αφορά τα επαγγέλματα είναι γιατί δεν εκτιμάται το ότι οι γυναίκες έχουν ευθύνη για ανθρωπίνες ζωές, τις ζωές των παιδιών; Έχοντας το ερώτημα αυτό ως βάση, θα προχωρήσουμε στη δεύτερη δράση, τη διενέργεια μελέτης για αξιολόγηση των επαγγελματιών έτσι ώστε να κατανοήσουμε πώς αξιολογούνται οι μισθοί των επαγγελματιών, στη βάση ποιων κριτηρίων. Θα προχωρήσουμε με τη μελέτη για να δούμε πώς μπορούμε, ακριβώς, να καλύψουμε αυτό το χάσμα αμοιβών. Η τρίτη δράση που θα αναλάβει το Υπουργείο Εργασίας και περιλαμβάνεται και στην στρατηγική μας, είναι η αξιολόγηση και η ποιοτική ανάλυση του χάσματος αμοιβών για να κωδικοποιηθούν οι παράγοντες που το επηρεάζουν. Αυτές είναι κάποιες από τις δράσεις τις οποίες προτίθεται να αναλάβει η κυβέρνηση προς την κατεύθυνση μείωσης του χάσματος αμοιβών.

Νεφέλη Χατζηιωαννίδου:

Η ανισότητα στην αμοιβή μεταξύ εργαζομένων ανδρών και γυναικών, το γνωστό πλέον σε όλους μας μισθολογικό χάσμα, είναι ένα πολυσύνθετο και χρόνιο πρόβλημα, και είναι δύσκολο να ξεπεραστεί εάν δεν συνειδητοποιήσουμε ουσιαστικά τις συνέπειες για τον χώρο εργασίας και την κοινωνία γενικότερα. Η γεφύρωση του χάσματος της αμοιβής μεταξύ των φύλων απαιτεί την υιοθέτηση προληπτικών μέτρων και πολιτικών. Η εφαρμογή πολιτικών όπως η Οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης που εισάγει κανόνες για τη διαφάνεια

« η επόμενη δράση που θα κάνει το Υπουργείο Εργασίας που αφορά τη στρατηγική μας είναι η αξιολόγηση και η μελέτη ποιοτικής ανάλυσης του χάσματος αμοιβών»

Η μεταρρύθμιση του Κυπριακού δικαστηρίου συστήματος

των αμοιβών, την εφαρμογή αυστηρών ποινών σε όσους παραβιάζουν τους νόμους περί ισότητας αμοιβών και η υιοθέτηση καλών πρακτικών άλλων κρατών που έχουν σημειώσει γενναία βήματα σε αυτόν τον τομέα, βρισκονται αδιαμφισβήτητα στη σωστή κατεύθυνση. Όλα αυτά όμως, προϋποθέτουν παράλληλα και μία αλλαγή νοοτροπίας. Πρέπει να σταματήσουμε να «τιμωρούμε» τις γυναίκες επειδή γίνονται μητέρες, να σταματήσουμε να διακρίνουμε τομείς εργασίας σε «γυναικείου» και «ανδρικού», να σπάσουμε τα ταμπού και τα στερεότυπα. Στόχος της Ελληνικής Κυβέρνησης είναι η μείωση του έμφυλου μισθολογικού χάσματος από εκτιμώμενο ποσοστό 10% σήμερα σε 5% το 2027, και κάτω από 3% το 2030, όποτε βρισκόμαστε σε μία σταθερή θετική πορεία όπου κάθε πολιτική που υιοθετείται πλέον, λαμβάνει υπόψιν της και τη μείωση του παραπάνω δείκτη.

❖ (3) **Γενικώς, ποια μέτρα λαμβάνονται (ή θα έπρεπε να ληφθούν) για την ενίσχυση των γυναικών στην πολιτική και οικονομική σφαίρα;**

Τζόξη Χριστοδούλου:

Η κυβέρνηση ήδη προχώρησε με κάποιες σημαντικές αποφάσεις. Για παράδειγμα, μέσα από το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την οικονομική ενίσχυση που λαμβάνει η Κυπριακή Δημοκρατία από την Επιτροπή, προχωρούμε στην ενίσχυση, αναβάθμιση ή και δημιουργία, όπου χρειάζεται, βρεφονηπιακών δομών για ηλικιωμένους και για άτομα με αναπηρία. Ο στόχος είναι στα επόμενα λίγα χρόνια να ολοκληρωθούν γύρω στις 30 νέες δομές. Οι δομές βοηθούν στη συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. Την ίδια στιγμή, το Γραφείο μας αναλαμβάνει δράσεις με εμπλοκή κοινωνικών φορέων και ομάδων για να εκλείψουν τα στερεότυπα. Είναι σημαντικό να δημιουργηθούν οι δομές ώστε να ελευθερώσουν τα χέρια των γυναικών, διότι παρατηρούμε πολύ περισσότερες γυναίκες παρά άντρες να εργάζονται σε καθεστώς μερικής απασχόλησης για να αναλάβουν τη φροντίδα παιδιών και σπιτιού, εξ' ου και ο μειωμένος χρόνος. Άρα ο στόχος είναι να έχουν τη δυνατότητα οι γυναίκες να εργαστούν σε καθε-

στώς πλήρους απασχόλησης διότι έτσι θα ανεξαρτητοποιηθούν και οικονομικά, κάτι που, παρεμπιπτόντως, συνδέεται και με τη βία κατά των γυναικών. Την ίδια στιγμή όμως ο σκοπός δεν είναι να επεκτείνουμε τις ώρες εργασίας σε πλήρη απασχόληση ώστε στις 5-6 το απόγευμα να επιστρέφουν από την εργασία τους και να αναλαμβάνουν τη φροντίδα παιδιών και σπιτιού. Γι' αυτό λέμε ότι οι στρατηγικές μας δεν είναι αποσπασματικές αλλά ολιστικές. Δηλαδή, δεν θέλουμε να διορθώνουμε μια στρέβλωση και να διατηρούμε άλλες. Ταυτόχρονα, αντιμετωπίζουμε την υπογεννητικότητα. Δηλαδή δεν είναι απλά ένα θέμα ισότητας. Σε αυτό το πλαίσιο, η Υπουργός Παιδείας υπέβαλε πρόταση νόμου, η οποία εγκρίθηκε από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, για υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση από την ηλικία των 4 ετών, έχοντας υπόψη ότι δεν μπορούν όλες οι οικογένειες να πληρώνουν ιδιωτικά σχολεία για να υπάρχει δωρεάν εκπαίδευση από την ηλικία των τεσσάρων ετών. Άρα, επαναλαμβάνω, η προσπάθειά μας είναι σε πλαίσιο ολιστικών προσεγγίσεων.

Νεφέλη Χατζηιωαννίδου:

Για να μπορέσουμε να βρούμε τρόπους αντιμετώπισης της χαμηλής συμμετοχής των γυναικών στη δημόσια σφαίρα, πρέπει να κατανοήσουμε αρχικά τι είναι αυτό που τις εμποδίζει. Η ανισότητα στην πρόσβαση, όπου σε πολλούς τομείς, οι γυναίκες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν δυσκολίες και διακρίσεις, οι στερεοτυπικές **κοινωνικές προσδοκίες και προκαταλήψεις** που μπορούν να τις εμποδίσουν να προχωρήσουν στην καριέρα τους ή να λάβουν σοβαρά υπόψη τις απόψεις και τις ιδέες τους, η έλλειψη προτύπων σε ανδρικορτούμενους κλάδους, η δυσκολία εξισορρόπησης επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, ειδικά σε θέματα που αφορούν τη μητρότητα. Για να ξεπεραστούν τα παραπάνω εμπόδια, απαιτείται συνεχή προσπάθεια, ευαισθητοποίηση και συνεργασία των κυβερνήσεων, των επιχειρήσεων και της κοινωνίας των πολιτών. Πιο συγκεκριμένα κάποια από τα μέτρα που δοκιμάζονται και έχουν φέρει αποτελέσματα τα τελευταία χρόνια, είναι το μέτρο της ποσόστωσης, η δημιουργία υποστηρικτικών δικτύων γυναικών, τα στοχευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα, η εξασφάλιση ευέλικτων μορφών εργασίας σε περιπτώσεις οικογενειακών

« σε πολλούς τομείς, οι γυναίκες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν δυσκολίες και διακρίσεις, οι στερεοτυπικές κοινωνικές προσδοκίες και προκαταλήψεις που μπορούν να τις εμποδίσουν να προχωρήσουν στην καριέρα τους »

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

υποχρεώσεων, η ενίσχυση θεσμικών οργάνων που έχουν σαν στόχο την προάσπιση της ισότητας, η δημιουργία πολιτικών για την καταπολέμηση των παρενοχλήσεων στον χώρο εργασίας και ο σωστός και έγκαιρος επαγγελματικός προσανατολισμός.

❖ (4) Στο πλαίσιο του συνέδριου, έχει ακουστεί ότι «Οι νομοθεσίες από μόνες τους δεν μπορούν να δουλέψουν. Πρέπει να «σπάσει» το σύνθημα και να δημιουργηθεί κουλτούρα». Συμφωνείτε; Με ποιους τρόπους μπορεί να επιτευχθεί αυτό;

Τζόζη Χριστοδούλου:

Θα ξεκινήσω από την ισχυρή πεποίθησή μου ότι οι νομοθεσίες δημιουργούν κουλτούρα. Όμως, αν δεν ενημερωθεί ο κόσμος για τις νομοθεσίες κι αν δεν εφαρμόζονται οι νομοθεσίες, τότε δεν μπορείς να δημιουργήσεις κουλτούρα. Ας πάρουμε ως παράδειγμα τη νομοθεσία για τη ζώνη ασφαλείας. Όλη η κοινωνία το γνωρίζει διότι έγιναν πολλές εκστρατείες. Πόσοι στην Κύπρο γνωρίζουν ότι είναι παράνομη η αγορά υπηρεσιών από θύματα εμπορίας σεξουαλικής εκμετάλλευσης; Πόσοι στην Κύπρο γνωρίζουν ότι είναι παράνομος ο σεξιστικός λόγος και οι σεξιστικές διακρίσεις; Φαντάζομαι, υποσυνείδητα, το γνωρίζουν αλλά ίσως δεν τους ενδιαφέρει κιόλας. Δεν θα τους κάνει κάτι ο νόμος, δεν θα υπάρξει κάποια ποινή. Οπότε το προσπερνούν. Συνεπώς, πρέπει να βγαίνουμε έξω περισσότερο και να ενημερώνουμε. Για να αλλάξει αυτή η κουλτούρα πρέπει να καταβάλουμε εντατική και επίμονη προσπάθεια. Ακριβώς γι' αυτό, ένας από τους ρόλους του Γραφείου μας είναι να βγαίνουμε προς τα έξω, να συζητάμε συνεχώς αυτά τα θέματα με φοιτητές/φοιτήτριες, να μιλάμε με μαθητές/μαθήτριες. Μαζί με την Υπουργό Παιδείας, ήδη συμφωνήσαμε ότι θα ενταχθούν στα αναλυτικά προγράμματα τα θέματα ισότητας των φύλων, η ενσυναίσθηση, ο σεβασμός, η συγκατάθεση, για να αρχίσει να δημιουργείται η κουλτούρα από παιδική ηλικία. Την ίδια στιγμή, τον ερχόμενο Σεπτέμβριο, θα αρχίσουν συγκεκριμένες εκπαιδευσεις σε συμβούλους επαγγελματικής καθοδήγησης για τα παιδιά μας. Αυτό συνδέεται και με όσα έχω πει πιο πάνω για τα στερεότυπα στην ανατροφή και κατεύθυνση των παιδιών μας στη βάση του φύλου. Με τις

εκπαιδεύσεις, οι σύμβουλοι θα αρχίσουν να καθοδηγούν τα παιδιά μας στη βάση των ικανοτήτων τους και όχι των στερεοτύπων, γιατί βλέπουμε ότι τα κορίτσια είναι καλύτερες μαθήτριες από τα αγόρια και στις επιστήμες, τεχνολογία, μαθηματικά, και όμως έχουν αυτήν τη χαμηλή αυτοπεποίθηση λόγω των στερεοτύπων και προτιμούν επαγγέλματα κοινωνικής φύσεως και τα αγόρια το αντίθετο. Συνεπώς, πρέπει να δουλεύουμε σε όλα όσα σας έχω αναφέρει παράλληλα και συνδυαστικά και όχι με μεμονωμένες, ασύνδετες δράσεις. Για να αλλάξει η νοοτροπία χρειάζεται και τις νομοθεσίες - οι οποίες έχουν βελτιωθεί κατά πολύ με την ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση - αλλά ταυτόχρονα και συγκεκριμένες πολιτικές και δράσεις που ακολουθούμε μέσα από τη στρατηγική μας.

Νεφέλη Χατζηιωαννίδου:

Η νομοθεσία αποτελεί το μέσο διάρθρωσης της κοινωνίας που ουσιαστικά προσδιορίζει το δέον και το πρόπον. Σε αυτό το πρόσωπο σύνολο κανόνων που διέπουν την καθημερινή μας ζωή και μας αποτρέπουν ή μας προτρέπουν σε συμπεριφορές, το αξιολογικό κριτήριο το θέτουμε εμείς, όχι ως μεμονωμένα άτομα, αλλά ως κοινωνία με βάση τις διαχρονικές μας αξίες και τα πρότυπα συμπεριφοράς που διαθέτουμε. Για να «σπάσει το σύνθημα» και οι καλές συμπεριφορές να γίνουν «κουλτούρα» οφείλουμε να εφαρμόζουμε τους νόμους όχι με το φόβο πως αν δεν το κάνουμε θα μας επιβληθεί ποινή ή περιορισμός, αλλά επειδή πιστεύουμε ότι η εφαρμογή των πρακτικών που ορίζει η νομοθεσία μας είναι αιτία καλού για τη κοινωνία ως σύνολο, πάντοτε με γνώμονα τις αρχές της ισότητας, της συμπεριληψής και των απαραβίαστων ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η επίτευξη, λοιπόν, μίας κοινωνίας όπου η τήρηση της νομοθεσίας θα αποτελεί κουλτούρα δεν στηρίζεται στο φόβο της ποινής, αλλά έχει τα θεμέλιά της στην εκπαίδευση και στις διαχρονικές αξίες που ως κοινωνικό σύνολο διαθέτουμε.

❖ (5) Είναι βέβαιο ότι, ο μισογυνισμός παρουσιάζει άρρηκτη σχέση με την επιβολή ενδουμάτων που καταπιέζουν τη γυναίκα λόγω θρησκευτικών πεποιθήσεων. Πιστεύετε ότι πρέπει να απαγορευτούν ή αντιθέτως όπ η

Η μεταρρύθμιση του Κυπριακού δικαστηρίου συστήματος

απαγόρευση τέτοιων ενδυμάτων θεωρείται μορφή ρατσισμού;

Τζόξη Χριστοδούλου:

Νομίζω ότι το θέμα είναι σε μεγάλο βαθμό πολιτικό. Θεωρώ πως ό,τι αφορά τα θέματα της ζωής μεταξύ γυναικών και ανδρών είναι πολιτικό, αλλά μπορεί να απαντηθεί με διάφορες ερωτήσεις, αν θέλετε. Το θεωρείτε ρατσιστικό; Να ρωτήσω διαφορετικά, ο φεμινισμός λέει ότι το πώς ντύνονται οι γυναίκες οι Μουσουλμάνες είναι σεξιστικό, είναι θέμα διακρίσεων. Κάποιος θα πει ότι είναι επιλογή των γυναικών να ντύνονται έτσι. Είναι επιλογή ή είναι εκείνο που είχαμε πει πριν «η αόρατη κοινωνική ή θρησκευτική, σε αυτή την περίπτωση, πίεση στις γυναίκες»; Άρα είναι σεξιστικό; Είναι ρατσιστικό; Τι είναι εκείνο ακριβώς που θέλουμε; Τι σημαίνει η κοινωνική απελευθέρωση; Προσπαθώ να σας το απαντήσω με ερωτήματα. Άλλοι λένε είναι, άλλοι λένε δεν είναι, νομίζω δεν είναι άσπρο μαύρο, δεν είναι επιβολή και υποβολή, γιατί ο καθένας ή κάθε μία στο εθνικό τους δίκαιο μπορούν να πράξουν όπως εκείνοι νομίζουν. Διοργανώσαμε πρόσφατα, το Γραφείο μας και η Ένωση για τη Μεσόγειο, ένα συνέδριο με τίτλο «Γυναίκες για τη Μεσόγειο». Φιλοξενήσαμε στην Κύπρο γυναίκες από χώρες της περιοχής Μέσης Ανατολής και Βορείου Αφρικής και συζητήσαμε ακριβώς αυτό, την επιβολή σε αυτές τις χώρες με διαφορετική θρησκεία και διαφορετικό πολιτισμό. Δεν είναι απλό να πας σε μία γυναίκα σε ένα χωριό, πολύτεκνη, με το χιτζάπ ή τη μαντήλα και να της πεις «Έλα, σε παίρνω από το χέρι, πρέπει να βγεις στην αγορά εργασίας, ο φεμινισμός αυτό λέει κι αυτό πρέπει να κάνεις». Δεν είναι με αυτό τον τρόπο που αλλάζεις κουλτούρες. Στη Γαλλία όμως, στη βάση του δικού τους πλαισίου και του τι οι ίδιοι θέλουν να προωθήσουν στην κουλτούρα τους, είναι δικαίωμά τους πώς θέλουν να το προχωρήσουν.

Νεφέλη Χατζηιωαννίδου:

Είναι αλήθεια ότι υπάρχει μεγάλη διάσταση απόψεων γύρω από το συγκεκριμένο ζήτημα. Στην Ευρώπη, η απόσχιση της θρησκείας από το κράτος και η προάσπιση του δικαιώματος στη διαφορετικότητα ανέκυψε ξανά λόγω της Γαλλίας, όταν το 2004 με νόμο απαγορεύθηκε η χρήση της μαντίλας αρχικά

στο σχολείο και στη συνέχεια στους δημόσιους χώρους, πυροδοτώντας παράλληλα ποιητικές αντιδράσεις από τον μουσουλμανικό κόσμο, που θεωρεί το μέτρο αυτό κατάλοιπο του ρατσισμού και καταπίεση της ελευθερίας του. Στην πραγματικότητα, η εξέλιξη της θρησκείας συνοδεύεται ενίοτε με περιορισμούς στη γυναικεία φύση άλλοτε θέτοντας περιορισμούς στο τι «επιτρέπεται» και τι «απαγορεύεται» να φορά μία γυναίκα και άλλοτε περιορίζοντας τη γυναικεία σεξουαλικότητα και αποκόπτοντας τη πρόσβαση της γυναίκας στην εκπαίδευση και στην αγορά εργασίας. Έχοντας όμως εξελίξει τις κοινωνίες μας, ώστε να αποδέχονται το διαφορετικό, θεωρώ πως δεν υφίστανται ολιστικές λύσεις αλλά οφείλουμε να προτάσσουμε την ελευθερία κάθε γυναίκας να επιλέξει τον τρόπο ζωής της και την επιρροή των θρησκευτικών συμβόλων στην διάπλαση της προσωπικότητάς της, πάντα όμως με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και η ανεξίθρησκεία.

❖ (6) Καταληκτικά, λαμβάνοντας υπόψη την αύξηση περιστατικών ανθρωποκτονιών εις βάρος γυναικών, πως μπορεί να επηρεάσει η αναγνώριση της γυναικοκτονίας ως αυτόνομο νομικό αδίκημα στην προστασία των γυναικών από τη βία και τη δικαιοσύνη στο σύνολό της; Κατατάσσετε υπέρ ή κατά αυτής της αναγνώρισης;

Τζόξη Χριστοδούλου:

Νομικός δεν είμαι όμως είναι σημαντικό και σε αυτό το θέμα το ότι οι νομοθεσίες δημιουργούν κουλτούρα. Όταν εργαζόμουν στο Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου, μια ΜΚΟ, και ακολούθως υπό την ιδιότητα μου ως συμβούλου του Υπουργού Εξωτερικών για θέματα ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου, είχα συζητήσει τότε και με την Πρόεδρο της Βουλής και την στηρίξαμε για να προχωρήσει το θέμα. Οι κοινωνίες αλλάζουν και οι νομοθεσίες πρέπει να αλλάζουν για να προχωρούν μαζί με την κοινωνία. Είναι σημαντικός ο όρος «γυναικοκτονία» όσον αφορά τουλάχιστον το κοινωνικό πλαίσιο και το πώς πρέπει να περάσει προς την κοινωνία. Άρα ναι, εγώ είμαι υπέρ. Αν δεν κάνω λάθος έχει ενταχθεί στο νόμο που α-

« η εξέλιξη της θρησκείας συνοδεύεται ενίοτε με περιορισμούς στη γυναικεία φύση άλλοτε θέτοντας περιορισμούς στο τι «επιτρέπεται» και τι «απαγορεύεται» να φορά μία γυναίκα και άλλοτε περιορίζοντας τη γυναικεία σεξουαλικότητα και αποκόπτοντας τη πρόσβαση της γυναίκας στην εκπαίδευση και στην αγορά εργασίας»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

φορά τη βία κατά των γυναικών και την ενδο-οικογενειακή βία και βλέπω την αλλαγή μέσα από τα χρόνια, ειδικότερα όσον αφορά και τα μέσα ενημέρωσης. Θυμάμαι το 2010, 2011, 2012, όταν υπήρχε η γυναικοκτονία, οι τίτλοι ήταν «τη σκότωσε γιατί την αγαπούσε», «τον τύφλωσε το πάθος». Τώρα βλέπουμε το αφήγημα να αλλάζει. Άρα έχει τη σημασία του, πρέπει το πρόβλημα να έρχεται στην επιφάνεια και πρέπει να το λέμε με το όνομα του, διότι μόνο όταν ονομάσουμε το πρόβλημα μπορούμε να βρούμε λύσεις και να αναλάβουμε πιο στοχευμένες πολιτικές και δράσεις.

Νεφέλη Χατζηιωαννίδου:

Η «γυναικοκτονία» δεν είναι ένας όρος ξέχωρος της έμφυλης βίας, πολύ περισσότερο αποτελεί τη κορύφωση της προϋπάρχουσας βίας, ως μίας εξελισσόμενης συνθήκης που η γυναίκα βιώνει βία συστηματικά και κατ'επανάληψη από ανθρώπους του στενού και ευρύτερου οικογενειακού της περιβάλλοντος. Το κίνημα #metoo αποτέλεσε το έναυσμα να δούμε κατάματα αυτή την «αθέατη» πλευρά των έμφυλων σχέσεων, που μέχρι πριν κάποια χρόνια αποτελούσε κοινωνικό στίγμα και ταμπού, όταν γυναίκες ανά τον κόσμο άρχισαν να μιλούν ανοιχτά για τα περιστατικά βίας σε βάρος τους, δίνοντας δύναμη και σε άλλες γυναίκες να ακολουθήσουν το παράδειγμά τους, σπάζοντας τον φαύλο κύκλο της σιωπής και ωθώντας τα κράτη να αναλάβουν δράση. Με την πρόσφατη αναθεώρηση του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας στην Ελλάδα έγιναν σημαντικά βήματα με την αυστηροποίηση των ποινών που αφορούν τη διάπραξη ενδοοικογενειακής βίας, βιασμών και των ανθρωποκτονιών. Είναι όμως η αυστηροποίηση των ποινών και η νομική κατοχύρωση η λύση στον γόρδιο δεσμό

της βίας; Η απάντηση είναι πως μόνο αυτό δεν αρκεί, καθώς ακόμα και χώρες που έχουν αναγνωρίσει τον όρο (βλ. Λατινική Αμερική) δεν είδαν καμία πτώση στον αριθμό των γυναικοκτονιών. Στην Ελλάδα ο όρος γυναικοκτονία μπήκε στο δημόσιο διάλογο το 2021 και αναγνωρίστηκε κοινωνικά από τον Πρωθυπουργό της χώρας μας, δείχνοντας τις τραγικές συνέπειες της έμφυλης βίας. Η έμφυλη βία και η πιο ακραία της μορφή, η γυναικοκτονία, μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο εάν ενισχυθεί η πληροφόρηση και η εκπαίδευση γύρω από αυτό το ζήτημα, αν εκπαιδευτεί η κοινωνία στο να καταγγέλλει τα περιστατικά, εάν δημιουργηθεί το κατάλληλο πλαίσιο προστασίας και αντιμετώπισης των θυμάτων παράλληλα με την εφαρμογή των νέων αυστηρότερων ποινών για τους θύτες.

❖ 7. Αυτές ήταν οι ερωτήσεις μας. Βάσει τα τόσα χρόνια εμπειρίας σας, θα θέλατε να προσθέσετε κάτι που δεν αναφέρθηκε και πιστεύετε αξίζει να ειπωθεί ως κατακλείδα;

Τζόζη Χριστοδούλου:

Μόνο ένα μήνυμα θα ήθελα να δώσω: Δεν πρόκειται για ανταγωνισμό ή διαγωνισμό όταν μιλούμε για ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών. Πρόκειται για την αξιοποίηση των διαφορετικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων γυναικών και ανδρών. Πρέπει να καταλάβουμε ότι είναι θέμα εθνικού συμφέροντος η προώθηση της ισότητας, διότι όταν οι γυναίκες ενδυναμώνονται, ενισχύεται η κοινωνία και η οικονομία.

Σας ευχαριστούμε πολύ για τον πολύτιμο σας χρόνο και για τις απαντήσεις σας!

•••••

« Το κίνημα #metoo αποτέλεσε το έναυσμα να δούμε κατάματα αυτή την «αθέατη» πλευρά των έμφυλων σχέσεων»